

Grimstad 30.09.26.

Høringssvar fra Stine Sofies Stiftelse

NOU 2026:8 Samarbeid og informasjonsdeling for å forebygge kriminalitet

Stine Sofies Stiftelse takker for muligheten til å gi høringsinnspill på et område som er av særlig stor betydning for barn og unge som har opplevd vold, overgrep og alvorlig omsorgssvikt i barndommen.

Hovedinnspill

Vi er sterkt kritiske til hovedinnretningen i utredningen. Særlig gjelder dette premisset om at samtykke ikke kan utgjøre et tilstrekkelig behandlingsgrunnlag for deling av opplysninger mellom offentlige etater. Etter vårt syn er dette et spørsmål som krever en grundigere rettslig og praktisk utredning. Problemstillingen har særlig stor betydning for muligheten til å etablere et effektivt og tillitsbasert tverretattlig samarbeid om forebygging av vold i nære relasjoner. En slik kategorisk avvisning av samtykke som grunnlag for informasjonsdeling vil bidra til å begrense handlingsrommet for forebyggende innsats.

Gjennomgående er det et stort fokus på den enkelte utøver av kriminalitet, mens hensynet til ofrenes behov har fått liten vekt. Vi savner særlig et større fokus på vold mot de minste barna. De minste barna står i en særstilling. Små barn som er utsatt for vold og omsorgssvikt, er helt prisgitt at offentlige tjenester deler informasjon og samarbeider. Men det er også viktig fordi forebygging av kriminalitet starter med de minste barna.

Stine Sofies Stiftelse – Trippel-S-studien

Stine Sofies Stiftelse er en ideell organisasjon som arbeider for å forebygge, avdekke og ivareta barn som har vært utsatt for vold og seksuelle overgrep og styrke barnas rettssikkerhet.

Et av våre største tiltak er Stine Sofie Senteret, som er et nasjonalt kurs- og mestringssenter for vold- og overgrepsutsatte barn. I møte med alle barna og familiene som har opphold på Senteret og gjennom vår juridiske veiledningstjeneste, får vi bred innsikt i de mange utfordringer voldsutsatte barn og familiene har i sine liv.

Trippel-S-studien gjennomføres av Stine Sofies Stiftelse i samarbeid med Folkehelseinstituttet. Den følger over tid barn og familier som har vært på Stine Sofie Senteret, og alle barna har voldserfaringer som er bekreftet av hjelpeapparatet.

En av forskningsartiklene som er publisert gir ny innsikt i hvilke tjenester disse barna og ungdommene har vært i kontakt med, hvor fornøyde de er med hjelpen de har fått, og har behov for – og ikke minst: hvor ofte hjelpen uteble (Kjørstad med flere (2025). The use of and satisfaction with health and care

services for children and adolescents with a history of maltreatment. Child Protection and Practice, 5, 100153. <https://doi.org/10.1016/j.chipro.2025.100153>). Funnene viser at barna og ungdommene har ett stort behov for hjelp og oppfølging, men at tilbudet ofte er fragmentert og dårlig koordinert. Den mangelfulle koordineringen mellom tjenestene bidrar til at mange ikke får den hjelpen de trenger, og understreker behovet for mer helhetlige og individuelt tilpassede tjenester.

Hva er å forebygge kriminalitet?

Utvalget har avgrenset utredningen til å gjelde forebygging rettet mot konkrete enkeltpersoner som er i høy risiko for å begå kriminalitet.

Videre er det avgrenset til å gjelde tre kategorier av kriminalitet:

1. Kriminalitet som begås av barn og unge. Det er lagt til grunn at det kan være barn under strafferettslig alder på 15 år og inkludert unge voksne opp til 25 år.
2. Voldelig ekstremisme.
3. Vold i nære relasjoner. Det er lagt til grunn en noe bredere definisjon enn straffeloven § 228 om hvem som anses å være i nær relasjon.

Når det gjelder kriminalitet som begås av barn og unge og voldelig ekstremisme, er det påpekt at det vil være mer tilfeldig hvem som blir utsatt. Tiltakene vil derfor rettes mot utøver. Når det gjelder vold i nære relasjoner, vil tiltakene være rettet både mot utøver og utsatt.

Et hovedmål er å finne tiltak som bidrar til å forebygge alvorlig kriminalitet. I utredningen er det delt inn i tre ulike kategorier av kriminalitet, barn og unge som begår kriminalitet, voldelig ekstremisme og vold i nære relasjoner.

Utvalgets flertall har foreslått en ny lov, der vilkårene for å dele informasjon fremgår av loven og er lik for alle de tre kategoriene av kriminalitet. Dette mener vi er svært problematisk.

For det første er det viktig å se sammenhengen mellom ungdom som begår alvorlig kriminalitet og vold i nære relasjoner.

Den siste tiden har det skjedd flere alvorlige hendelser i Norge der unge mennesker har begått alvorlig kriminalitet. Det er grundig dokumentert gjennom internasjonal og nasjonal forskning at det er en tydelig sammenheng mellom belastninger man opplever som barn og en rekke negative konsekvenser senere i livet. En alvorlig konsekvens er risikoen for å bli utsatt for nye krenkelser (vold, voldtekt mm) senere i livet, såkalt reviktimisering. Forskning viser at barn som har vokst opp med flere typer belastninger (+ 4 ACE) også har en klart forhøyet risiko for å begå voldelig handlinger (Hughes, Bellis, Hardcastle et al, 2017 Lancet Public Health).

Det samme mønsteret ser vi i Trippel-S. To av tre barn i barneskolealder hadde vært utsatt for mer enn én form for vold. Jo flere voldsformer barna hadde opplevd, desto større psykiske vansker hadde de, blant annet atferdsvansker, konsentrasjonsvansker og vansker med jevnaldrende (Næss mfl., 2025; Schønning mfl., 2024).

Oslo politidistrikt publiserte i 2025 rapporten «Barn og unge registrert med 10 eller flere anmeldelser i 2023». Denne inkluderte 55 barn og unge. Et fremtredende funn var omfanget av omsorgssvikt og vold i nære relasjoner hos disse barna.

Oslo kommune har siden gjennomgått barnevernets dokumentasjon om disse barna. I utredningen står det: «Et tydelig funn er at barna har en hjemmesituasjon som preges av store levekårsutfordringer, som foreldre med dårlig økonomi, svak tilknytning til arbeidslivet og trangboddhet, og mange opplever vold og konflikt i hjemmet. Nær samtlige av barna strever i stor grad på skolen, flere har psykiske plager og noen har lave kognitive evner eller andre nevroutviklingsforstyrrelser. I omtrent halvparten av sakene finner vi at instanser som er i kontakt med barnet og familien ikke melder tidlig nok, til tross for tegn til at barnet strever. I mange av sakene blir undersøkelser henlagt til tross for mistanke om omsorgssvikt, ofte på grunn av at foreldre ikke samtykker til tiltak. Det mangler også ofte helhetlige vurderinger og analyser av situasjonen og behovene til barna og familiene.»

<https://www.oslo.kommune.no/get-file/2471386/582a270c8d50e4a3d2dd32019658216a15bb7b72994b26a930f74e7a8511c197>

Samtykke

Forebygging som gjelder alle tre kategoriene av kriminalitet, starter derfor tidlig i barns liv, for mange før barna er født.

Forebygging må derfor starte tidlig i barns liv, og allerede mens barnet ligger i magen. Det krever systematisk arbeid, handlingskompetanse hos de ansatte og kompetente ledere. Barna og familiene lever ikke i siloer, men har behov for at tjenestene samarbeider både med hverandre, men ikke minst med foreldrene og barna. Å dele informasjon er ofte helt nødvendig for å finne frem til tiltak som er til det beste for barna og familiene.

NOUen peker også på ulike typer samarbeidsformer som er veletablert i mange kommuner. Her brukes regelmessig samtykke som grunnlag for å dele informasjon.

I NOUen er det lagt til grunn at man ikke kan benytte samtykke for å dele informasjon, og pekt på at det er ulikt styrkeforhold mellom individ og myndigheter.

Vi er enige i at det stilles krav til myndighetene når de ber om samtykke til å dele informasjon. Å tydeliggjøre kravene til et gyldig samtykke, kunne med fordel fremgått av loven. Men å frata mennesker muligheten til selv å bestemme hva og hvem som kan få dele informasjon, mener vi er å ta fra mennesker deres autonomi.

Når det gjelder vold i nære relasjoner, vil jo hovedformålet med deling av informasjon oftest være for å kunne hjelpe og sette inn gode helhetlige tiltak for barna og familien. Myndighetene opptre her først og fremst i rollen som hjelpere og støttespillere, et «lag rundt barnet». Det er viktig med ordninger og regelverk som bygger opp under tilliten til offentlige myndigheter. Barna trenger ofte hjelp fra ulike instanser samtidig. Det er en stor fordel og ønskelig for mange at de skal slippe å fortelle sin historie mange ganger, og at hjelpen er helhetlig og koordinert.

Vår erfaring er at barn og familier ikke opplever det som en trussel, men et gode at informasjon blir delt. Samtykke er da ofte en tillitsskapende, god og praktisk måte å få til godt samarbeid. Derfor mener vi at det ikke må innføres nye lover i Norge, som gjør det enda vanskeligere å samarbeide for å forebygge vold i nære relasjoner.

Det man i stedet bør se nærmere på er muligheter til å dele utover samtykke i de tilfellene foreldrene ikke tar valg som er til barnas beste. Vi har utallige eksempler på at barn nektes nødvendig helsehjelp eller tiltak i skolen, fordi en av foreldrene ikke samtykker. Her bør det innføres flere selvstendige rettigheter til barna dersom en av foreldrene ikke samtykker.

Det er også en særskilt situasjon når små barn blir utsatt for vold fra sine foreldre. I slike tilfeller er ikke samtykke eller medvirkning fra foreldre like aktuelt, og det er ofte påkrevd å handle raskt. En nylig avhandling dokumenterer at helsetjenesten er usikre både når de skal melde bekymring og til hvem (Mary Jo Vollmer-Sandholm. Early Identification and Prevention of Domestic Violence: Past, Present, and Future Perspectives in Norway and Beyond.)

Når det gjelder risiko for vold mot de minste barna, må det innføres klarere plikter til å melde bekymring og samhandle rundt barna. Et konkret eksempel er muligheten til å se barnets journal hos helsestasjon, legevakt, fastlege og føde-barselavdeling i sammenheng. Vi viser til konkrete lovforslag i Barnas Havarikommisjon 2024, Vold mot de minste barna. https://www.stinesofiesstiftelse.no/vart-arbeid/barnas-havarikommisjon/rapport_2024/

Så langt vi kjenner til er det økt oppmerksomhet i EU på forebygging av vold i nære relasjoner, der behovet for tidlig innsats og behovet for å dele informasjon i tverrfaglig samarbeid står på agendaen. Vi etterlyser et større fokus på dette arbeidet.

https://commission.europa.eu/get-involved/events/first-meeting-eu-network-prevention-gender-based-violence-and-domestic-violence-2023-11-29_en

Hjemmel i lov

Når det gjelder de to andre kategoriene, kriminalitet som begås av barn og unge og voldelig ekstremisme, vil dette slik vi forstår det, handle om tiltak mot barn og unge som det allerede er knyttet stor bekymring rundt og der det er en tydeligere risiko for at de skal begå alvorlig kriminalitet.

Formålet med å dele informasjon mellom etater, er kanskje vel så viktig for å stanse en utvikling og forhindre potensielt alvorlige hendelser.

Skytingen under Pride 25. juni er et eksempel på en ekstremistisk handling. Kripos har det siste året også advart mot ekstreme internasjonale nettsamfunn som fungerer som digitale, sadistiske grupper som sprer ekstremt voldelig innhold, utnytter sårbare barn og unge, og forsøker å radikalisere dem til å begå svært alvorlig kriminalitet.

<https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/ekstreme-nettsamfunn>

Dette er unge mennesker som ofte har en forhøyet risiko. Det vil være helt nødvendig for ulike etater å dele informasjon for å stanse en pågående og alvorlig utvikling. I slike situasjoner er vi enig med utvalget at samtykke ikke er like aktuelt. Her vil en tydelig hjemmel i lov til å dele kunne være viktig.

Vi savner imidlertid at loven åpner for muligheten til å dele informasjon med flere aktører. Ekstremisme kan ha forgreninger til ulike tros- og livssynssamfunn. Mye kontaktetablering og utøvelse av kriminalitet vil skje digitalt, f.eks. ved gaming. Mye av kriminaliteten er også del av en økonomisk kriminalitet. Derfor bør dette følges opp med bedre rettslig regulering som gjør det enklere å dele informasjon mellom myndighetene og tros- og livssynssamfunn, finansinstitusjoner og teknologiselskapene.

Nødvendig og forholdsmessig – barnas beste

I lovutkastet står det at opplysninger bare kan deles dersom det er nødvendig og forholdsmessig. Formålet skal veie tyngre enn hensynet til personvernet og taushetsplikten.

Når det gjelder lovens formål, står det i bokstav a at det er nødvendig for å forebygge at barn og unge under 25 år begår kriminalitet som kan få vesentlige negative konsekvenser for deres utvikling.

Her savner vi en tydelig vurdering opp mot de potensielt negative konsekvensene for de som kan bli utsatt. Det er dessverre svært unge mennesker som har begått alvorlige seksuelle overgrep og vold mot andre, også drap. Dette må derfor være en viktig del av avveiningen.

Det står også at de offentlig ansatte skal bruke sitt fagetiske skjønn. Det følger av Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 3 nr. 1 at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn. Dette er både en rettighet, et tolkningsprinsipp og en prosessregel. Vi mener derfor at når det gjelder vurderinger som berører barn, må loven tydeliggjøre at myndigheten skal vurdere ut fra barnets beste.

Avslutningsvis understreker vi at vi mener det er behov for å differensiere mellom de ulike kategoriene av kriminalitet. Samtykke må etableres som et viktig grunnlag for tverrfaglig samarbeid for å forebygge vold og andre barndomsbelastninger. Det offentlige må i større grad kunne dele informasjon med private aktører. Ikke minst må rettsvernet styrkes rundt de alle minste barna. Både fordi de er helt prisgitt voksne, og fordi skadepotensialet er så stort. De har derfor et enda sterkere krav på menneskerettslig vern.

Slik lovforslaget ser ut nå, er det lite trolig at målet om å "styrke forutsetningene for det forebyggende arbeidet og øke forutberegneligheten for berørte enkeltpersoner om når personopplysninger og taushetsbelagte opplysninger kan deles" vil oppnås. Lovutkastet fremstår ikke som en forenkling av regelverket for de som skal ta det i bruk i praksis, men legger opp til flere kompliserte vurderinger. Risikoen for at et slikt lovforslag vil føre til mindre deling, er derfor høy.

Med vennlig hilsen

Ada Sofie Austegard
Generalsekretær
Stine Sofies Stiftelse

Line Duesund Svendsen
Juridisk rådgiver
Stine Sofies Stiftelse